

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันสำคัญ ๆ ที่ให้การศึกษาของไทยสมัยโบราณนั้น มีอยู่ 3 สถาบันหลัก คือ วัด บ้าน และวัง วัดนั้นมีอยู่แทบทุกหมู่บ้าน จนกล่าวได้ว่า วัดกับบ้านเป็นของคู่กัน วัดได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีรวมทั้งเป็นสถานศึกษาอบรมสั่งสอนให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับการอ่าน เขียน และคำสอนทางศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอน สถานศึกษาจะเป็นศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์หรือกุฏิ วิหารภายในวัด (จิระศักดิ์ ศักดิ์พิสัยฐ์, 2528: 35) จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัวได้เริ่มวางรากฐานการศึกษาสมัยใหม่ พระองค์ได้อาศัยความร่วมมือจากกรมหมื่นดำรงราชานุภาพและกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เพราะทรงตระหนักดีว่าการศึกษาคงสำเร็จได้ต้องอาศัยวัดเป็นสถานที่ที่เล่าเรียน

กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสทรงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษามาก่อนและเป็นผู้นำของสถาบันศาสนาสามารถเป็นธุระในเรื่องของสถานที่เรียนจัดครูผู้สอนและทรงเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการดำเนินการศึกษาในหัวเมืองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอาศัยวัดและพระสงฆ์เป็นแกน การศึกษาในโรงเรียนสำหรับราษฎรในระยะแรก พระองค์ทรงโปรดฯให้ตั้งโรงเรียนในวัดขึ้น โรงเรียนแห่งแรกคือ "วัดมหรณพาราม" การศึกษาในโรงเรียนของวัดในอดีตนั้น นอกจากจะประหยัคนั้นเรื่องการก่อสร้าง อาคารสถานที่ การเดินทางยังเป็นผลดีต่อเด็กนักเรียนที่จะได้ใกล้ชิดพระศาสนาและพระสงฆ์ มีวัดเป็นโรงเรียน พระเป็นครูผู้สอน

แต่การจัดการศึกษาในปัจจุบัน รัฐบาลเป็นฝ่ายวางนโยบาย และมีบทบาทสำคัญดำเนินการด้านการศึกษา แต่ก็ยังมีวัดและคณะสงฆ์บางส่วนให้การสนับสนุนทางการศึกษาอยู่ เช่น ให้สถานที่ตั้งโรงเรียน ช่วยจัดครูผู้สอน อุปกรณ์การสอน ให้บริการสวัสดิการด้านต่าง ๆ ช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่นักเรียน นอกจากนี้มีวัดและคณะสงฆ์บางส่วนยังมีบทบาทสนับสนุนการศึกษา

โดยตรงอีกด้วยคือ การจัดตั้งโรงเรียน โรงเรียนดังกล่าวนี้เป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัดประเภท
สามัญศึกษาสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา เปิดทำการสอนในเวลากลางวันตาม
ปกติ โรงเรียนราษฎร์ที่ดำเนินการโดยมีวัดเป็นเจ้าของ เจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นเจ้าของ
ของโดยตำแหน่ง ผู้จัดการ ครูใหญ่และครูจะเป็นพระภิกษุ หรือฆราวาสก็ได้

ปัจจุบันนี้โรงเรียนราษฎร์ของวัดหรือเอกชนของวัดเหล่านี้มีทั้งหมด 49 โรงเรียน ตั้ง
อยู่ในที่ต่าง ๆ กระจายกระจาย ทั่วประเทศ และเรียกโรงเรียน เหล่านี้ว่า โรงเรียนเอกชน
การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนานี้เป็นโรงเรียน
ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการกุศลตัวโรงเรียนอยู่ในวัดไม่มุ่งผลประโยชน์ให้เป็นของบุคคล คณะบุคคล องค์กร
หรือสถาบันอื่นใด ผลประโยชน์อันเกิดจากกิจการของโรงเรียนทุกประการจะต้องนำไปใช้เพื่อ
การดำรงและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนโดยมุ่งให้ถึงตัวเด็กนักเรียนเป็นสำคัญ (สำนักงาน
คณะกรรมการศึกษาเอกชน, 2526: 32)

ในด้านการจัดการศึกษา จัดแตกต่างกันออกไป คือ จัดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาถึง
ระดับมัธยมศึกษา การควบคุมดูแลและสนับสนุนนั้นกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่ควบคุม ควบคุมดูแลและ
สนับสนุนเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนประเภทอื่น ๆ

ปัจจุบันนี้โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่กำลังประสบปัญหา
ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านวิชาการ ด้านบริการนักเรียนด้านครูผู้สอน
ด้านอาคารสถานที่และด้านบริหารงานของโรงเรียน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาปัญหามาแต่ละด้าน เช่น
ด้านงบประมาณและการเงินปรากฏว่า เงินรายรับไม่พอกับรายจ่าย โรงเรียนเก็บค่าธรรมเนียม
การเรียนได้ในอัตราต่ำ และบางโรงเรียนไม่เก็บค่าธรรมเนียมเลย การให้เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
ไม่เพียงพอแก่การดำเนินงานกิจการโรงเรียนให้มีคุณภาพ ไม่มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการ
อุดหนุนโรงเรียนที่แน่นอน ด้านวิชาการปรากฏว่าคุณภาพทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์
มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ขาดสื่อและอุปกรณ์การสอน ด้านนักเรียนพบว่านักเรียน
ส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่เด่นชัดกับเป็นโรงเรียนของวัดทางพระพุทธ-ศาสนา นักเรียน
เรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน ขาดความพร้อมในการเรียน ด้านครูผู้สอน ขาดครูที่มี
ความรู้ความสามารถในการสอน โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็น
ต้น ด้านอาคารสถานที่ ทั้งทางด้านอาคารเรียน และสภาพแวดล้อมมีปัญหามาในเรื่อง ขาดอาคาร
สถานที่ที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน ขาดห้องปฏิบัติการทางวิชาการและการงานอาชีพ
บริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่คับแคบ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ขาดความเป็นระเบียบสวยงาม

และที่สำคัญคือด้านการบริหารงานของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนยังขาดความรู้ความสามารถตามรูปแบบการจัดองค์กรที่ถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2532: 40-42)

ผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วยผู้รับใบอนุญาตหรือเจ้าของโรงเรียนซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนแห่งนั้นตั้งอยู่เป็นรอยตามหนึ่ง ผู้จัดการ ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ จะเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือมิฉะนั้นก็เป็นอดีตข้าราชการที่เคยเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน งานศึกษาค้นคว้า และวิชาด้านการวางแผนและการบริหารงานโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเท่าที่มีอยู่ปรากฏว่ามี 2 เรื่อง คือ เรื่องสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นงานวิจัยของไสว แก้วเกตุ ได้วิจัยสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดปี พ.ศ. 2529 พบว่า งานบริหารงานโรงเรียนที่เป็นปัญหาที่ควรแก้ไขอันดับแรก คือ งานด้านวิชาการเป็นปัญหามากที่สุด งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งเป็นของ นภลัย กลวิวัฒน์ ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาปี พ.ศ. 2532 พบว่า ปัญหาของโรงเรียนประเภทนี้ คือ การขาดทุนทรัพย์ในการพัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุงอาคารสถานที่ ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดขาดประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนและขาดความรับผิดชอบ ผู้บริหารไม่สนใจงานบริหารและมีปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติของนักเรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณร

จากปริมาณและลักษณะของงานวิจัยที่กล่าวถึง แสดงให้เห็นว่าการวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนานั้นมีไม่มากนัก และเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงานวางแผนในโรงเรียนโดยตรง

ผู้วิจัยสนใจ เรื่องการวางแผนโดยเฉพาะการวางแผนและปัญหาการวางแผนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เห็นว่าถ้าวิจัยในเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะได้ข้อความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้รู้ถึงสภาพการวางแผนและปัญหาการวางแผนในโรงเรียนประเภทนี้ ข้อความรู้อย่างนี้น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนได้ไปปรับปรุงการวางแผนให้ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น โดยผู้บริหารโรงเรียนจะนำความรู้เรื่องการวางแผนและปัญหาการวางแผนที่เป็นเรื่องเฉพาะของโรงเรียนประเภทนี้ไปใช้ ทำให้สามารถนำไปแก้ปัญหาด้านการบริหารงานในโรงเรียน ปรับปรุงการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะได้ข้อมูลที่สมารถนำไปใช้ในการส่งเสริมและปรับปรุงการวางแผนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแล้วยังอาจเป็นแนวทางสำหรับ

ผู้ที่สนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนหรือจะได้อศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางต่อไป แล้วยังอาจช่วยให้สามารถเสนอรูปแบบการวางแผนที่เหมาะสมนำไปใช้ในโรงเรียนประเภทนี้ด้วยในโอกาสต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางแผนและปัญหาที่เกี่ยวกับการวางแผนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการวางแผนและปัญหาการวางแผนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทั่วประเทศทั้งหมด 49 โรงเรียน ประเด็นของการศึกษาจะครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. โครงสร้างระบบบริหาร และสายงานการวางแผนของโรงเรียน
2. การจัดทำแผนพัฒนาในระยะ 5 ปี ของโรงเรียน
3. การจัดทำแผนพัฒนาประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
4. การจัดทำรายงานประจำปี
5. ปัญหาที่เกี่ยวข้องในงานวางแผนของโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ำ้้นการวิจัย

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย จำนวน 49 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในสายสามัญศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน มีลักษณะตามมาตรา 15/1 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน

การจัดทำแผนพัฒนาในระยะ 5 ปี หมายถึง การจัดทำแผนพัฒนาของโรงเรียนซึ่งเป็นการกำหนด เค้าโครงของสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ จัดทำเพื่อแก้ปัญหาและเพื่อการพัฒนาของโรงเรียนนั้น ๆ ในระยะ 5 ปี

การจัดทำแผนพัฒนาประจำปี หมายถึง การจัดทำแผนเพื่อแสดงความจำนง แสดงจุดประสงค์การทำงานในแต่ละรอบปีงบประมาณ จัดทำเพื่อการพิจารณากำหนดงบประมาณหรือของงบประมาณประจำปีนั้น ๆ (แผนของงบประมาณ)

การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง การจัดทำแผนทำงานในแต่ละรอบปีเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นแผนที่มีการจัดงบประมาณไว้ให้เป็นการแน่นอนแล้ว พร้อมทั้งจะลงมือดำเนินการหรือปฏิบัติก็ได้ (แผนใช้จ่ายงบประมาณ)

การจัดทำรายงานประจำปี หมายถึง การจัดทำรายงานเกี่ยวกับ ผลการปฏิบัติความก้าวหน้าของงาน และการเงินในแต่ละรอบปี เพื่อติดตามดูแลการปฏิบัติและผลการปฏิบัติว่าในรอบปีที่ผ่านมาสอดคล้องกับที่ได้กำหนดไว้แน่นอนเพียงใด

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและปรับปรุงการวางแผนโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในอนาคตต่อไป
2. เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาระบบงานวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงาน กำหนดความรับผิดชอบของหน่วยงานการวางแผนที่เหมาะสมในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนสำคัญในการปฏิบัติ 6 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาเบื้องต้นจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และสภาพพื้นฐานทั่วไปในด้านการวางแผนและปัญหาการวางแผนในโรงเรียน

ขั้นที่ 2 ศึกษาสำรวจขั้นต้น (Exploration study) จากโรงเรียนเพื่อความเข้าใจถึงสภาพการบริหาร การจัดการ และการวางแผนโดยทั่วไป ของโรงเรียนเอกชนการกุศล

ของวัดานพระพุทศศาสนานประเทศไทย แล้วนำผลมาประกอบในการกำหนดกรอบของแนวความคิดในการวิจัย และสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาเป็นแบบศึกษาเฉพาะกรณี 5 โรงเรียนและสำรวจจากแหล่งข้อมูลที่เหลือ

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเก็บรวมข้อมูล

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ขั้นที่ 6 สรุป อภิปรายและจัดทำข้อเสนอแนะและจัดทำรายงานการวิจัย (ดูรายละเอียดในด้านบทที่ 3)

การเสนอผลการวิจัย

การจัดทำรายงานการวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 5 บทดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเร็กมา และความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย คำนนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย และวิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดานพระพุทศศาสนา ความหมายของการวางแผน ความสำคัญและปัญหาของการวางแผน การวางแผนในสถานศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการขั้นตอนของการดำเนินงานและรายละเอียดของการศึกษาเป็นงานในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ